

Nr 7.

*Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner
med förslag till ändrad lydelse av § 72 regeringsfor-
men, m. m.*

Uti de likalydande, till konstitutionsutskottet hänvisade motionerna, nr 132 i första kammaren av herr *Wistrand m. fl.* och nr 158 i andra kam-
maren av herr *Hjalmarson m. fl.*, hemställes:

»I. att riksdagen ville såsom vilande antaga följande grundlagsändring:

Regeringsformen

§ 72.

Riksbanken förbliver — — — stiftad lag.

Fullmäktige för riksbanken skola vara *nio*, av vilka Konungen för tre år i sänder förordnar en jämte en suppleant, sex jämte tre suppleanter väljas av riksdagen för tid och på sätt i riksdagsordningen sägs och *de övriga två jämte en suppleant väljas av den av Konungen förordnade och de av riksdagen valde fullmäktige för tre år på sätt i ovan nämnda av Konungen och riksdagen gemensamt stiftade lag sägs. De av fullmäktige i nämnd ordning valda ledamöterna skola vara väl förtrogna med det enskilda näringslivets förhållanden, äga praktisk erfarenhet av affärslivet och anseende för ekonomisk och finansiell sakkunskap.* Den av Konungen förordnade ordinarie ledamoten vare fullmäktiges ordförande, men må ej utöva annan befattning inom riksbankens styrelse. *Av fullmäktige vald ordinarie ledamot eller suppleant för sådan må ej utses till deputerad eller uppehålla befattning i riksbankens tjänst.* Fullmäktig, som av riksdagen vägrats ansvarsfrihet, skall avgå från sin befattning. De av Konungen för fullmäktig eller suppleant meddelade förordnanden må återkallas, när Konungen så prövar skälighet.

Fullmäktige utses inom — — — hans ställe.

Riksbanken allena — — — till efterrättelse.

II. att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag angående de förändringar av övriga lagar och reglementen rörande riksbankens organisation, som påkallas av ovan föreslagna grundlagsändring.»

De grundläggande reglerna om riksbankens organisation äro upptagna i § 72 regeringsformen samt §§ 71 och 73 riksdagsordningen. Enligt § 72
1 — *Bihang till riksdagens protokoll 1949. 5 saml. 2 avd. Nr 7—9.*

regeringsformen förbliver riksbanken under riksdagens garanti samt förvaltas av därtill förordnade fullmäktige, efter av Konungen och riksdagen gemensamt stiftad lag. Fullmäktige skola enligt samma grundlagsstadgande vara sju, av vilka Konungen för tre år i sänder förordnar en och de övriga sex väljas för tid och på sätt i riksdagsordningen sägs. Det av Konungen för fullmäktig meddelade förordnandet må återkallas, när Konungen så prövar skäligt. De sex fullmäktige, som skola utses av riksdagen, väljas enligt § 71 riksdagsordningen å lagtima riksdag för tiden från valet till dess sådant val under tredje året därefter försiggått genom fyrtioåtta valmän, av vilka kamrarna inom sig utse tjugufyra. Två av de utav riksdagen utsedda fullmäktige skola årligen avgå.

Den av Konungen förordnade ordinarie ledamoten av fullmäktige är enligt § 72 regeringsformen fullmäktiges ordförande, men må ej utöva annan befattning inom riksbankens styrelse. Enligt § 71 riksdagsordningen välja fullmäktige själva bland sig vice ordförande, och äger den, som bland fullmäktige förer ordet, avgörande röst, därest i frågor, som hos fullmäktige komma under omröstning, rösterna för två skiljaktiga meningar utfalla lika.

Enligt § 72 regeringsformen skola fullmäktige inom sig utse riksbankschef samt inom eller utom sig en ersättare för honom att med fullmäktigs rätt och ansvar vid inträffande förfall träda i hans ställe (vice riksbankschef). Därjämte skola de enligt § 16 bankoreglementet inom sig utse en deputerad för tid till dess nästa fullmäktigeval försiggått.

Fullmäktige äga jämlikt bankoreglementet § 17 uppdraga åt en direktion att enligt fullmäktiges bestämmande förbereda ärenden, som skola handläggas av fullmäktige, tillse utförandet av fullmäktiges beslut, utöva tillsyn över göromålen inom banken, verkställa köp och försäljning av utländska valutor, pröva utlåningsärenden samt handhava den löpande förvaltningen i övrigt. Direktionen skall bestå av riksbankschefen, vice riksbankschefen, deputeraden, en annan av de av riksdagen valda fullmäktige (jourhavande fullmäktig) samt den sektionschef, till vars verksamhetsområde det ärende hör, som föreligger till bedömande. Det är dock fullmäktige obetaget att föreskriva, att vid behandling av visst ärende eller viss grupp av ärenden samtliga sektionschefer skola delta. Riksbankschefen, eller vid förfall för denne, vice riksbankschefen, skall vara ordförande i direktionen.

Fullmäktige i riksbanken kunna enligt § 111 regeringsformen i och för sina befattningar icke mottaga befallningar utan av riksdagen allena, och enligt dess instruktioner, och ej heller ställas till redo och ansvar, utan efter riksdagens beslut. Fullmäktig, som av riksdagen vägrats ansvarsfrihet, skall enligt § 72 regeringsformen avgå från sin befattning.

Enligt § 33 riksbankslagen må fullmäktige i riksbanken överlägga med ombud, som Konungen på framställning av fullmäktige eller, där Konungen eljest så prövat nödigt, förordnat, men är det fullmäktige förbjudet att i ombudens närvaro fatta beslut.

Föreliggande motioner åsyfta en ändrad sammansättning av riksbanksfullmäktige på sådant sätt, att antalet ledamöter utökas med två. Dessa två skola väljas av den av Konungen förordnade och de av riksdagen valda fullmäktige för en tid av tre år. De inträda såsom fullmäktige med sådans rätt och ansvar. De av fullmäktige själva valda ledamöterna, vilka icke kunna vara deputerade, böra vara väl förtrogna med det enskilda näringslivets förhållanden, äga praktisk erfarenhet av affärslivet och anseende för ekonomisk och finansiell sakkunskap.

Frågan om riksbankens organisation har gång efter annan varit föremål för överbäggande från Kungl. Maj:ts och riksdagens sida.

Beträffande de förslag i ämnet, som tidigare framställdes, må i anledning av motionerna erinras om ett av 1917 års bankkommitté år 1919 till Kungl. Maj:t avgivet förslag. Detta avsåg bland annat, att valet av fullmäktige skulle förrättas av bankoutskottet, att antalet fullmäktige skulle ökas till nio, av vilka Konungen skulle utse en, bankoutskottet sex och de sålunda valda fullmäktige ytterligare två, vilka skulle såsom deputerade handhava den verkställande ledningen. Bankkommittén föreslog även, att i grundlagen skulle upptagas vissa kvalifikationsföreskrifter för fullmäktige. Förslaget föranledde ingen åtgärd från Konungens sida.

Bland de motionsvis väckta förslag angående riksbankens organisation, som år 1932 underställdes riksdagen, märkas tvenne motioner (I: 288 av herr Johan Bernhard Johansson m. fl. och II: 418 av herr Magnusson i Tumhult m. fl.), vari bland annat föreslogs utökande av riksbanksfullmäktiges antal till nio, av vilka Konungen skulle förordna tre och fyra väljas av riksdagen. Dessa sju skulle i sin tur utse tvenne deputerade med fullmäktigs ställning och ansvar. Vidare framfördes i samma motioner ett förslag om att särskilda kvalifikationsbestämmelser för valen av fullmäktige skulle införas i grundlag. Dessa nu närmare berörda förslag, vilka icke föranledde någon riksdagens åtgärd, behandlades av konstitutionsutskottet i dess av riksdagen godkända utlåtande nr 34, vari utskottet föreslog inrättandet av en riksbankschefs- och en vice riksbankschefsbeftattning. I utlåtandet framhöll utskottet, under erinran om att det kanske mest utmärkande särdraget i den svenska organisationsformen vore riksbankens karaktär av ett riksdagens eget verk, att riksbankens organisation även allt framgent borde bygga på grundsatsen, att bankens styrelse icke bleve en ekonomisk intresserepresentation. Riksbankens ställning syntes bäst främjas därigenom, att den intoge en oberoende ställning under riksdagens kontroll. Detta borde dock icke få hindra, att i mera betydelsefulla frågor en samverkan kunde äga rum med bland annat näringslivets representanter. En intim kontakt mellan riksbanksledningen och dessa borde kunna upprätthållas utan några särskilda organisatoriska bestämmelser härom.

Utskottet har velat erinra om dessa sina tidigare uttalanden i förevarande ämne. De äga enligt utskottets mening alltjämt giltighet. Riksbanksledningen bör ej organiseras så, att risk föreligger för att den kan bliva en intresserepresentation. Detta hindrar givetvis ej, att det understundom kan vara önskvärt, att riksbanksledningen efter eget bedömande från fall till fall samarbetar med skilda slag av expertis bland annat representanter för näringslivet. Enligt vad utskottet inhämtat sker så även nu i viss utsträckning. Under erinran om det anförda samt därjämte om att en av Kungl. Maj:t år 1945 tillkallad kommitté, som enligt sina direktiv bland annat skall verkställa en förutsättningslös utredning angående frågan om riksbankens uppgifter och organisation, ännu ej slutfört sitt arbete, avstyrker utskottet bifall till förevarande motioner.

På grund av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att förevarande motioner I: 132 och II: 158 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 15 mars 1949.

På konstitutionsutskottets vägnar:

HARALD HALLÉN.

Närvarande

från första kammaren: herrar Jones Erik Andersson, Gottfrid Karlsson*, Karl August Johanson, Elmgren, Herlitz, Mattsson, Björck*, Thun* och Damström; samt

från andra kammaren: herrar Hallén, von Friesen*, Fast*, Pettersson i Norregård*, Nilsson i Göteborg, Norén, Spångberg*, Nordkvist*, Håstad* och Häckner*.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herrar *Herlitz, von Friesen, Nordkvist, Håstad* och *Häckner*, vilka inom utskottet yrkat, att riksdagen med anledning av motionerna I: 132 och II: 158 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville företaga en utredning angående beredande av vidgat utrymme i riksbanksledningen för den ekonomiska sakkunskapen rörande det enskilda näringslivets förhållanden samt före andrakammarperiodens utgång förelägga riksdagen de förslag till grundlagsändringar, vartill utredningen kan föranleda.